

s. 73-88; *Gülzâr-ı Savâb*, s. 67-68; Suyolcuzâde, *Devhatü'l-küttâb*, s. 91-92; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 695-696; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1306, s. 211-215; Abdülmühammed Han, *Peydâyiş-i Haṭṭ u Haṭṭâtân*, Kahire 1345, s. 163-173; Habîbullah Fezâilî, *Atlas-ı Haṭṭ*, İsfahan 1362, s. 522.

ALİ ALPARSLAN

İMÂDÎ (عمادى)

Hâmid b. Ali b. İbrâhîm ed-Dımaşkı
(ö. 1171/1758)

Hanefî fakihî.

10 Cemâziyelâhîr 1103 (28 Şubat 1692) tarihinde Dımaşık'ta doğdu. *el-Hidâye* müellifi Burhâneddin el-Merginânî'nin soyundan olup selefleri gibi büyük dedelerinden İmâdüddin'e nisbetle anılır. Dımaşık'ta öğrenim gördü. Hocaları arasında Hanbelî müftüsü Ebû'l-Mevâhib b. Abdülbâki ed-Dımaşkı, Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî, Yûnus b. Ahmed el-Mısrî, Şâfiî müftüsü Ahmed b. Abdülkerîm el-Gazî sayılabilir. 1128'de (1716) hac farızasını yerine getirmek üzere gittiği Mekke ve Medine'de bazı âlimlerden ders ve icâzet aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra Emeviyye Camii'nde ders vermeye başladı ve 1137 yılı Ramazan ayı ortalarında (Mayıs 1725 sonları) Dımaşık Hanefî müftüsü oldu ve bu görevi vefatına kadar sürdürdü. Bu arada çeşitli medreselerde ders verdi. 6 Şevval 1171 (13 Haziran 1758) tarihinde Dımaşık'ta vefat etti. Fıkıh, ferâiz ve edebiyat sahasında derin bilgisi bulunan, halkın ve idarecilerin saygı duyduğu İmâdî'nin eserleri birkaçı dışında risâle mahiyetindedir (bir listesi için bk. Murâdî, II, 12).

Eserleri. 1. *Muğni'l-müsteffî 'an su'âli'l-müftî* (*et-Fetâva'l-Hâmidîyye*). Müftülük yaptığı sırada kendisine gelen sorulara verdiği cevaplardan oluşan iki ciltlik bir eserdir (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, Fikhü'l-Hanefî, nr. 3655-3656, 8045). Kitap İbn Âbidin tarafından delillerin özetlenmesi, sorular ve cevapların kısaltılması, tekrarlar ve çok yaygın meselelerin çıkarılması suretiyle *el-'Ukûdü'd-dürriyye fi tenkihi'l-Fetâva'l-Hâmidîyye* adıyla ihtisar edilmiştir (I-II, Bulak 1300; Kahire 1310). 2. *Mişbâhu'l-felâh şerhu Nûri'l-îzâh*. Şürûnbülâli'nin Hanefî fıkına dair *Nûrû'l-îzâh* adlı eserinin şerhidir (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, Fikhü'l-Hanefî, nr. 6160). 3. *Cemâlû's-sûreti ve'l-liḥye fi tercemeti seyyidînâ Dihye*. Sahâbeden Dihye b. Halife el-Kelbî'nin hayatına dair

dir (Princeton Üniversitesi Ktp., Yahuda, nr. 509; Medine el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, nr. 90; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3445, vr. 144-146). 4. *el-Havḳale (Harḳale) fi'z-zelzele*. 1171 (1757) yılında Dımaşık'ta meydana gelen deprem hakkındadır (el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, nr. 90; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444, vr. 25-27). 5. *Beyânü ihtilâfi ârâ'i'l-muḥaḳḳiḳîn fi mes'eleli ru'cû'î'n-nâzir 'ale'l-müstahıḳḳîn*. Vakfın zaruri ihtiyaçları olduğu halde vakıf görevlisinin (nâzir) lehtarlara verdiği dönebilmenin hükmünü konu alır (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, nr. 4260; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444, vr. 62-65). 6. *el-İthâf fi şerhi hutbeti'l-Keşşâf*. Zemaşerî'ye ait *el-Keşşâf* adlı tefsirin girişinin şerhidir (Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444, vr. 1-25).

İmâdî'nin diğer eserleri de şunlardır: *Ḍav'ü's-sabâh fi tercemeti seyyidînâ Ebî 'Ubeyde b. el-Cerrâh* (Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444, vr. 72-89; Princeton Üniversitesi Ktp., Yahuda, nr. 509); *Ḳurretü 'ayni'l-ḥazzi'l-evfer fi tercemeti's-Şeyḫ Muḥyiddîn el-Ekber* (Medine el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, nr. 90; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3445, vr. 66-85); *ed-Dürü'l-müsteṭâb fi muvâfaḳâti 'Ömer b. el-Ḥaṭṭâb ve Ebî Bekr ve 'Alî Ebî Türâb ve tercemetü-hüm ma'a 'iddetin mine'l-aşḥâb* (Nu-roosmaniye Ktp., nr. 428, 575; Bağdat, Evkaf, Hadis, nr. 2952; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3445, vr. 151-226; Târih, nr. 268); *el-Lüm'a fi beyâni (taḥrîmi)'l-müt'a* (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, Fikhü'l-Hanefî, nr. 7077, müellif hattı; Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444); *Mişbâhu'l-felâh fi du'â'i'l-istiftâh* (Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3444, vr. 90-128); *el-'İḳdü's-semîn fi tercemeti Şâhibi'l-Hidâye el-İmâm Burhâniddîn* (Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye, Mecâmi', nr. 3445, vr. 146-149).

Müellifin çeşitli konularda yazmış olduğu yirmi kadar risâlesi yine Dârü'l-kütübî'l-Mısrîyye'deki iki mecmua içinde bulunmaktadır (nr. 3444, 3445).

BİBLİYOGRAFYA :

Murâdî, *Silkü'd-dürer*, II, 11-17; Serkis, *Mu'cem*, I, 152, 153; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 434; *İzâhu'l-meknân*, I, 13, 19, 48, 96, 291, 315, 365, 390, 424, 432, 447, 496; II, 69, 74, 105, 117, 156, 223, 247, 493, 495, 520, 579, 670, 675, 676; *Hediyetü'l-'ârifin*, I, 261; Fuâd Seyyid, *Fihristü'l-maḥtûṭât*, Kahire 1380-83/1961-63, I, 8, 9, 57, 159, 172, 176, 220, 290, 296, 305, 344, 357, 368, 374, 384, 426, 451; II, 102, 103, 107, 128, 137, 201, 224, 227, 281;

III, 57, 67, 123, 173; Abdülhay el-Kettânî, *Fihristü'l-fehâris*, II, 208; Selâhaddin el-Müneccid, *Mu'cemü'l-mü'errihine'd-Dımaşkıyyîn*, Beyrut 1398/1978, s. 358-359; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirin*, I, 133-134; M. Mutî' el-Hâfiz, *Fihristü maḥtûṭâti Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye: el-Fikhü'l-Hanefî*, Dımaşık 1400-1401/1980-81, I, 113, 488-492; II, 9, 132, 175-176, 190-191; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 146-147.

SAFFET KÖSE

İMÂDÎ-GAZNEVÎ

(عمادى غزنوى)

(ö. 550/1155 [?])

İranlı şair.

İran edebiyatının ilk tezkirelerinden birini yazan Avfî dışında (*Lübâb*, II, 257) bütün tezkirelerde İmâdî'den İmâdî-i Şehriyârî olarak söz edilmektedir. Ancak Avfî de dahil tezkire müelliflerinin hiçbiri onun adını vermemiştir. Mahlası veya nisbesi olan İmâdî'nin, 515'te (1121) Mâzenderan'ın bir bölümünü ele geçiren İmâdüddeve Ferâmerz'in adıyla ilgili olduğu, bu hükümdar hakkında yazdığı bir kaside ve mersiyeden anlaşılmaktadır. Lutf Ali Beg Âzer, İmâdî'nin Rey civarında Şehriyâr kasesabasının olması sebebiyle Şehriyârî nisbesini aldığı söyler (*Âteşkede*, s. 118, 220, 229). Ancak küçük bir bölgeyi elinde bulunduran hükümdarlara o dönemlerde "şehriyâr" denildiği için Şehriyârî nisbesini bu unvan dolayısıyla da almış olabilir. 489'da (1096) ölen Melik Argun b. Alparslan için kaside yazdığına bakılarak bu tarihten yirmi yıl kadar önce (469/1076) doğduğu söylenebilir.

Bir süre Gazneliler'den III. Mesud'un ordusunda çalışan İmâdî, bu hükümdarın ölümünden (508/1114) sonra Mâzenderan'da Bâvendiler'den İmâdüddeve Ferâmerz'in sarayına intisap etti. Onun vefatının (530/1135) ardından Irak'a giderek I. Tuğrul b. Muhammed'in hizmetine girdi. Bazı kaynaklarda II. Tuğrul (1177-1194) için de kasideler yazdığı kaydedilmekteyse de bu bilgi doğru değildir. İmâdî'nin vefat tarihi de ihtilâflıdır. Bunun için verilen 530 (1136) ve 550 (1155) yıllarından ikincisi gerçeğe daha yakın görünmektedir.

Seyyid Hasan Gaznevî, Edîb Sâbir, Fekî-yi Şîrvânî, Kavâmî-yi Râzî, Sa'deddin Es'ad b. Şihâb-ı Buhârâî, Meccüddin b. Adnân, Yûsuf b. Nâsır el-Kâtib gibi çağdaş şairler İmâdî'nin şiirlerini örnek almışlar, tezkire yazarları kendisinden övgüyle söz etmişlerdir. Melik Argun b. Alparslan, Melik Togan b. Alparslan, İmâ-